

БОЛОНСЬКИЙ ПРОЦЕС – НЕВІД’ЄМНА СКЛАДОВА РОЗВИТКУ ВИЩОЇ МЕДИЧНОЇ ОСВІТИ УКРАЇНИ

Каськова Л.Ф., Амосова Л.І., Карпенко О.О., Павленко С.А., Солошенко Ю.І.,
Бережна О.Е.

ВДНЗУ «Українська медична стоматологічна академія»

Анотація:

Входження у Болонський простір вирішує проблеми визнання українських дипломів за кордоном, підвищення ефективності та якості освіти і, відповідно, конкурентоспроможності українських вузів та їх випускників на європейському й світовому ринках праці.

Ключові слова: модернізація, вища освіта, болонський процес, студент, навчальний процес

Вибір нашої держави – європейська інтеграція. Цей курс проголосив Президент України, його схвалила Верховна Рада, підтримала переважна більшість суспільства і політичних партій. Європейський вибір у розвитку України зумовлений історичними, економічними та соціальними чинниками. Його суть полягає у виборі шляху розвитку в напрямку європейської цивілізаційної моделі, що дає можливість досягти прогресу в усіх сферах життєдіяльності суспільства і держави. Європейський вибір України – це одночасно і рух до стандартів демократії, інформаційного суспільства, соціально орієнтованого ринкового господарства, що базується на засадах верховенства права і забезпечення прав та свобод людини і громадянина.

Європейська інтеграція стала для України не лише пріоритетом зовнішньої політики, але й рушійною силою внутрішніх перетворень і реформ, частиною національної ідеї. На сьогодні переважна більшість політичних сил і пересічних громадян не бачать альтернативи демократії та ринковій економіці, наближенню до європейських стандартів, впровадженню їх у всі сфери життя.

Не винятком є й сфера вищої освіти, яка відповідно до Болонської декларації 1999 р. розвивається в напрямку створення загальноєвропейського простору вищою освіти. Болонський процес – це процес європейських реформ, що спрямований на створення спільної Зони європейської вищої освіти.

Маючи давні історичні традиції й позитивний досвід підготовки фахівців високого рівня, пишаючись своїми науковими здобутками, український народ усвідомлює необхідність об'єднання зусиль усіх європейських народів заради прискорення економічного й культурного прогресу на усьому європейському континенті й у кожній окремій країні. З 2005 р. українські вищі навчальні заклади живуть під знаком Болонського процесу, у ході якого відбуваються реформи і зміни, що направлені на реалізацію внутрішнього потенціалу вітчизняної системи вищої освіти при одночасному використанні кращого досвіду європейських вищих навчальних закладів, які орієнтуються на гуманістичні традиції університетської освіти. Насамперед принципи незалежності освіти від будь-якої політичної влади, відповідальності перед суспільством, підпорядкування завдань навчання, виховання й професійної підготовки фахівців потребам і інтересам суспільства. Особливо корисним для вітчизняної вищої школи може стати досвід європейських країн у демократизації освіти, розвитку автономних засад у діяльності вищих навчальних закладів, орієнтації навчального процесу на національний і загальноєвропейський ринки праці.

Основним завданням на цей період окреслено реалізацію передбаченої Болонською декларацією системи академічних кредитів, аналогічної ECTS (Європейській кредитно-трансферній системі). Саме її розглядають як засіб підвищення мобільності студентів під час переходу з однієї навчальної програми на іншу, включно з програмами післядипломної освіти. ECTS стане багатоцільовим інструментом визнання та мобільності, засобом реформування навчальних програм, а також сприятиме передачі кредитів вищим навчальним закладам інших країн.

Варто зауважити, що Болонський процес проголошено як добровільний, який ґрунтується на цінностях європейської освіти і культури, такий, що не нівелює національні особливості освітніх систем різних країн Європи, а спрямований на їх гармонійне поєднання. Однак добровільність цієї освітньої реформи для України є умовною, оскільки вітчизняні прагнення щодо вступу до Європейського Союзу автоматично відхиляють будь-які альтернативи Болонському процесу.

Цей процес для нашої системи вищої освіти є непростим, оскільки вітчизняна система вищої освіти радикально відрізняється від європейської. Найбільша та найсуттєвіша відмінність – це, по-перше, фундаментальна глибина знань на відміну від вузькоспеціалізованої європейської освіти; по-друге, низька спроможність практичного використання набутих знань і вмінь.

Саме тому необхідним є не лише переймання зарубіжного досвіду, а й подання пропозицій європейському співтовариству щодо власних досягнень у галузі освіти. З іншого боку, на сьогодні більшість українських випускників вищих навчальних закладів є неконкурентоспроможними на європейському ринку праці. Саме це зумовлює необхідність аналізу світового досвіду реформування освіти та подальшого вдосконалення нашої професійної сфери діяльності. Щодо перспектив Болонського процесу для українських студентів варто виокремити такі:

- підвищення якості освіти, що знаходить своє відображення в посиленні пошукової, творчої діяльності студентів; активне включення студентів до самостійної професійно орієнтованої діяльності; впровадження гнучкої взаємодії теоретичних, прикладних і практичних аспектів навчання;
- забезпечення взаємного визнання дипломів на європейському рівні;
- підвищення мобільності в європейському просторі для студентів;
- конкурентоспроможність на європейському і світовому ринках праці;
- забезпечення працевлаштування випускників, тобто поступове вирішення проблеми розриву зв'язків між сферою освіти та ринком праці.

Отже, викладені вище аргументи визначають закономірність приєднання України до Болонського процесу реформування вищої освіти. Способом реалізації такої співпраці викладачів і студентів є модульно-кредитна система, яка є однією з умов Болонського процесу. Вона передбачає модульну перевірку знань на початку, в середині і кінці навчального курсу (модульні заліки), самопідготовку і активну участь у пропонованих протягом курсу формах роботи – семінарах, колоквіумах, індивідуальних заняттях.

За такої системи, як правило, кінцевий залік з курсу є лише частиною оцінки роботи студента, бо найбільш вагому частину оцінки становить все-таки робота протягом усього часу вивчення предмета. Тоді студенту просто не вдасться мовчки відсидіти семінарські заняття (аби зарахували «присутність») і одержати на кінцевому іспиті «зараховано» – тут потрібно виявляти самостійність і відповідальність на всіх етапах вивчення курсу.

Головне завдання викладача при такому підході – сформулювати інтерес і творче ставлення до навчання, сформулювати «правила гри», пояснити умови успішного засвоєння курсу, консультувати студентів у процесі навчання, заохочувати до вивчення першоджерел і перевіряти їх засвоєння. Результатом роботи студента стане одержання «кредиту», який свідчить про засвоєні знання і вміння.

В Україні лекційне «начитування» курсу як домінуюча форма викладання зберігається і дотепер: студент фактично зобов'язаний вивчати курс за лекційним матеріалом, тоді як вивчення першоджерел є бажаним, але не критичним для засвоєння курсу (з точки зору оцінювання). Коли йдеться про якість освіти, то передусім мають на увазі їх дієвість – здатність використовувати набуті знання і вміння на практиці. За експертними оцінками, цим параметром поступаємося нашим європейським колегам найбільше. Знають наші випускники багато, а от навички практичного застосування знань сформовані недостатньо. За європейським стандартом, дипломований фахівець відразу займає робоче місце і виконує свої посадові обов'язки, гарантією чого є диплом і авторитет вищого навчального закладу.

Такі умови можна забезпечити тільки в тому разі, якщо випускник має достатні навички самостійної роботи, вміє планувати свій робочий час і займає активну позицію щодо роботи, яку виконує, – саме такі вміння повинен отримувати студент під час свого навчання. Проте в українських вищих навчальних закладах самостійна робота студента ніяким чином не регламентована, вона не має методологічного забезпечення і обґрунтування; врешті, відсутні форми контролю, крім семінарських занять, на яких розглядаються з півдесятка концептуальних питань.

Незважаючи на проблеми, що постають перед освітньою системою України, входження у Болонський простір є для українського суспільства важливим і необхідним через потребу вирішити проблеми визнання українських дипломів за кордоном, підвищення ефективності та якості освіти і відповідно конкурентоспроможності українських вузів та їх випускників на європейському й світовому ринках праці. Адже Болонський процес вийшов за межі Європейського Союзу та Європи і стає частиною процесу глобалізації вищої освіти та глобального ринку праці. Приєднання до Болонського процесу сприятиме утвердженню принципу автономії в університетській освіті України, послабленню, а в перспективі зникненню жорсткого адміністративного та фінансового контролю з боку державних органів за функціонуванням університетів, ефективному залученню та використанню власних ресурсів у навчальному процесі, організації стажування та обмінів для студентів і викладачів.

У внутрішньосупільних процесах ці зміни сприятимуть розвитку громадянського суспільства, формуванню громадянської культури та відповідальності, поглибленню демократичних трансформацій. Успішні кроки України у цій сфері співробітництва та інтеграції з ЄС позитивно вплинуть на прискорення процесів співробітництва в інших сферах, сприятимуть зміні ставленню ЄС до України, подоланню існуючих стереотипів.

Отже, незважаючи на те, що перехід на Болонську систему – це тривалий і складний процес, її запровадження активно сприятиме зміцненню політичних, економічних і культурних зв'язків України з країнами Європи.

Список літератури:

1. *Андрущенко В.* Модернізація вищої освіти України в контексті Болонського процесу / В. Андрущенко // Освіта. – 2004. – № 23. – С. 4 – 5.
2. *Волович В.* Болонський процес і нова парадигма освіти в Україні / В. Волович // Соціологія: теорія, метод, маркетинг. – 2004. – № 4. – С. 189 – 199.
3. *Гудзь М. В.* Загальний курс європеїстики / М.В. Гудзь, П.В. Гудзь. – Донецьк: Юго-Восток, 2006. – С. 37 – 38.
4. *Сікорський П. І.* Якість вищої освіти – основна вимога Болонського процесу / П.І. Сікорський // Освіта. – 2004. – № 19. – С. 3.